

STORA OLYCKOR

**SNÖOVÄDRET I GÖTALAND OCH SYD-
ÖSTRA SVEALAND NOVEMBER 1995**

RAPPORT RÄDDNINGSTJÄNSTAVDELNINGEN P22-154/96

**RÄDDNINGSG
VERKET**

SNÖVÄDRET I GÖTALAND OCH SYDÖSTRA SVEALAND NOVEMBER 1995

Rapporten har utarbetats av
Ingvar Hansson, Enheten för brand och räddning,
Räddningstjänstavdelningen tel 054-10 42 67

För innehållet svarar författaren

1996 Statens räddningsverk, Karlstad
Räddningstjänstavdelningen,
ISBN 91-88890-37-6

Beställningsnummer P22 -154/96
1996 års utgåva

<p>Utgivare Statens räddningsverk</p>	<p>Uppdragsgivare Statens räddningsverk</p>
<p>Författare Ingvar Hansson</p>	
<p>Titel</p> <p>Snöovädret i Götaland och sydöstra Svealand november 1995.</p>	
<p>Sammanfattning</p> <p>Snöovädret den 16-19 november 1995, som drabbade större delen av Götaland och sydöstra Svealand, kom att beröra totalt 89 kommuner i 12 län. Av dessa blev 42 kommuner i 7 län drabbade i stor omfattning.</p> <p>För att mildra samhällsstörningar vid snöoväder är det oerhört betydelsefullt att förvarning, information och uppbyggnad av kommunala ledningsgrupper genomförs snabbt och effektivt.</p> <p>Ett problem som länsstyrelser och kommunala räddningstjänster lyfter fram är svårigheten att tolka SMHI:s meddelanden. I många fall har detta föranlett att förberedande åtgärder försenats. Utformningen av meddelandena gav inte läsaren någon uppfattning om att ett exceptionellt kraftigt oväder var på väg mot Sverige. Detta är en fråga som bör utredas av Räddningsverket och SMHI gemensamt.</p> <p>Kommunala ledningsgrupper har en mycket viktig roll vid allvarliga störningar i samhället. Ledningsgrupperna bör träda i funktion tidigt för att samordna åtgärder och information. Räddningsverkets bedömning är att räddningstjänsten bör vara lämplig för att initiera ett sammankallande i de flesta fall.</p> <p>Under snöovädret engagerades militära resurser i stor omfattning. Dessa var ett värdefullt komplement till de civila resurserna. Samverkan och samordning mellan civila och militära myndigheter fungerade bra, men kan sannolikt bli bättre med en annan struktur på verksamheten. I flera fall saknades radiokommunikation till försvarets enheter vilket innebär att de inte kunde utnyttjas på ett effektivt sätt.</p>	

Vid svåra påfrestningar på samhället i fred, t ex vid omfattande snöoväder, inträffar enstaka händelser som kan definieras som räddningstjänst och där alltså räddningstjänstlagens (1986:1102) bestämmelser skall tillämpas. All verksamhet kan emellertid inte hänföras till räddningstjänst vid sådana tillfällen. Statsmakterna anser att verksamheten inom totalförsvaret ska bidra till att samhället också blir säkrare i fred. De åtgärder som vidtas ska stärka samhällets förmåga att möta svåra påfrestningar. Hur detta bäst bör ske bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Informationens betydelse kan inte nog betonas i samband med olyckor eller störningar av det här slaget. En fungerande informationsverksamhet underlättar för kommuninvånarna att känna sig trygga. Rutinerna för snabbare och säkrare information till media och internt i kommunerna bör förbättras vid händelser av det här slaget. Frågan är i allra högsta grad kopplad till nödvändigheten att tidigt kunna sammankalla de kommunala ledningsgrupperna.

Sökord

Erfarenheter, stora olyckor, snöoväder

ISBN	Antal sidor	Datum
91-88890-37-6	40	1996-08-16

INNEHÅLL

SID

1	Inledning _____	1
2	Förlopp och omfattning av snöovädret _____	3
3	Åtgärder vid länsstyrelser och kommuner i de mest drabbade länen _____	5
	Göteborgs och Bohus län _____	5
	Hallands län _____	8
	Jönköpings län _____	14
	Kalmar län _____	19
	Skaraborgs län _____	21
	Älvsborgs län _____	25
	Östergötlands län _____	28
4	Förvarning SMHI _____	31
5	Räddningstjänstlagen _____	35
6	Erfarenheter _____	37

SNÖOVÄDRET I GÖTALAND OCH SYDÖSTRA SVEALAND NOVEMBER 1995

1. Inledning

Efter det stora snöovädret 16 till 19 november 1995 som drabbade större delen av Götaland och sydöstra Svealand, beslutade Räddningsverket att följa upp och utvärdera speciellt drabbade kommuner och länsstyrelser angående deras agerande under och efter ovädret. Syftet med utvärderingen är att ta tillvara erfarenheterna och, där så bedöms erforderligt, föreslå åtgärder som förbättrar samhällets förmåga att motstå de stora påfrestningar som ett snöoväder kan utgöra.

Ett av underlagen till rapporten är en enkät från Räddningsverket till berörda länsstyrelser och kommuner. Information har också skaffats vid två utvärderingsmöten, ett i Jönköpings kommun och ett hos länsstyrelsen i Vänersborg, samt besök vid räddningstjänsten och Vattenfall Skaraborg i Mullsjö kommun. Utöver detta har rapporter och underlag inhämtats från sju länsstyrelser som blev speciellt berörda. Räddningstjänsterna i Göteborg/Mölndal, Jönköping och Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund har bidragit med kompletterande underlag.

Andra parter som bidragit med information är bl a SMHI, SOS Alarm AB, Vägverket, Vattenfall, Telia Mobitel och Telia AB.

2. Förlopp och omfattning av snöovädret

Snöovädret i större delen av Götaland och sydöstra Svealand den 16-19 november är ett av de svåraste som drabbat Sverige under det senaste årtiondet.

Snöfallet pågick i ca ett dygn samtidigt som det blåste hårt. Snön samlades i drivor som var ytterst svåra att forcera. Vid ostkusten var medelvindhastigheten ca 20 m/s. På morgonen den 18 november var snödjupet 25-60 cm i stora delar av norra Götaland. Vid följande mätstationer är snödjupet ett rekord eller tangerat rekord för november sedan snödjupmätningens början år 1905.

Plats	1995	Tidigare rekord
Göteborg	25	11(1965)
Borås	40	27(1925)
Skara	35	20(1977)
Jönköping	32	24(1965)
Linköping	35	27(1917)
Västervik	30	30(1905)

Av snömängderna framgår att det var fråga om ett ordentligt oväder. I smält form uppgick nederbörden till mellan 30 och 80 mm under tre dygn. Allra mest fick Ramsjöholm, en mil nordost om Huskvarna, med 79 mm. Därifrån rapporterades snödjupet vara 75 cm, vilket sannolikt är det största snödjup som noterats i Götaland sedan 1905 under en novembermånad. Av stor betydelse för skogsskadornas omfattning var den blötsnö som föll natten till den 16/11 och som sedan frös fast i trädkronorna.

Det är inte lätt att rangordna snöoväder ur svårighetsgrad. Med risk för protester från nordligare landsändar vill SMHI, med hänsyn till ovädrets stora utbredning och det antal människor som drabbades, klassa snöstormen 1995 som den värsta sedan södra Skåne lamslogs av svåra snöstormar vid årsskiftet 1978-79 och i februari 1979. För att finna något liknande så tidigt på säsongen, får man gå tillbaka till den snöstorm som härjade i södra Götaland den 9-10 november 1876.

3. Åtgärder vid länsstyrelser och kommuner i de mest drabbade länen

Göteborgs och Bohus län

Länsstyrelsens roll

Länsstyrelsens vakthavande tjänsteman (VT) blev uppringd av SOS-centralen strax före kl. 04.30 på fredagsmorgonen (1995-11-17). VT ringde då till försvarsdirektören (födir) och meddelade att SOS-centralen hade fått information om att fortsatt snöfall i kombination med hård vind under fredagen var att vänta. SOS-centralen ringde igen ca kl. 06.00 och VT kontaktade åter födir och meddelade att Göteborgs kommun förberedde en stabsverksamhet.

Födir anlände till räddningstjänsten Göteborg-Mölndal på Gårdastationen strax efter kl. 07.00. Ingen kollektivtrafik eller taxi fungerade i det synnerligen häftiga snöfallet som i kombination med vindstyrkor på ca 25 m/sek gjorde sikt och framkomlighet utomordentligt begränsade.

Innan födir gav sig av från bostaden hade kontakter med länsledning och vissa medarbetare etablerats. Direkt efter ankomsten till Gårdastationen fortsatte dessa kontakter så att klarhet fanns om hur födir och staben kunde nås. Flera funktioner fanns på plats på länsstyrelsen, bl a landshövdingen, länsrådet, personal från försvarsenheten samt växeltelefonister. Födir är normalt adjungerad till den grupp för särskilda händelser som Göteborgs kommun byggt upp. Gruppen verkade bl.a. inför VM i friidrott i augusti 1995.

Födir första åtgärd var att ringa runt till samtliga kommuner för information om läget, meddela var man kunde nå länsstyrelsen förutom på ordinarie telefonnummer samt att höra efter om det behövdes stöd i någon form. Födir uppfattning var att snöovädret var en samhällsstörning och inte räddningstjänst annat än för särskilda händelser.

Organisationen på Gårdastationen hade direktkontakt med SOS-centralen. Förutom personal från Göteborgs kommun fanns i organisationen representanter för polis som hade överblick över läget i länet, vägverket som hade länsövergripande verksamhet och födir som initialt hade kontakt med länets samtliga kommuner. Organisationen på Gårdastationen hade läget klart för sig vad gällde Göteborg ca kl. 09.00 och för övriga delar av länet ca kl. 09.30. Länsstyrelsen medverkade till att militära bandfordon kunde prioriteras till Kungälv och Stenungsunds kommuner.

Eftersom snöovädret var att betrakta som en samhällsstörning fanns ingen anledning för länsstyrelsen att överväga ett övertagande av räddningstjänstansvaret.

Göteborg/Mölndal Räddningstjänstförbund

I Göteborgs kommun började det snöa vid femtontiden på torsdag (1995-11-16) i kombination med kraftig blåst. Enligt väderprognosen skulle snöfallet fortsätta till och med fredag morgon. Vid skiftbyte kl. 17.30 hade ett snötäcke på några centimeter uppstått. Pågående skift började kontrollera att ambulansfordonen hade vinterdäck påmonterade. Då alla ambulanser inte hade vinterdäck påbörjades ett intensivt däckbyte på vissa stationer med hjälp av tekniska avdelningen. Under kvällen kom mycket snö och trafiken flöt långsamt. Efter midnatt började köer uppstå på vägarna och framför allt fordon med sommardäck hade svårt att ta sig fram. Räddningstjänstens fordon började få sämre framkomlighet (det gick sakta), en bilmotorspruta hade fastnat, den skottades loss. Efter tretiden på natten stod trafiken stilla på europavägarna. Ambulansernas framkomlighet blev sämre. Jeepar följde om möjligt med ambulanserna för att säkerställa deras framkomlighet. Station Mölndal hjälpte den privata ambulansentreprenören. Vid fyratiden var europavägarna mot Varberg (Kållered), Stockholm (Jerikobacken) och Uddevalla stängda trots att snöröjning pågick för fullt. Sikten var så dålig att man kunde köra i högst 10 km/tim och blåsten gjorde att det genast drev igen med stora snödrivor.

Klockan 04.15 ringde vakthavande brandingenjör till RIB (räddningschef i beredskap) och informerade honom om läget. Efter samtalet beslutade RIB att kalla in delar av Göteborgs stads katastrofledningsgrupp. Två befälspersoner kallades in för stabsstöd.

RIB beslutade i samråd med polisledningen i Göteborg att gå ut med ett VMA-meddelande där allmänheten uppmanades att stanna inomhus och inte ge sig ut i trafiken. Bedömningen var att det förelåg stor risk för personskador om allmänheten gav sig ut i trafiken. RIB bedömde inte läget som räddningstjänst utan som störning i viktiga samhällsfunktioner med inslag av räddningstjänst. Man ville ha ut VMA-meddelandet innan människor gav sig av till arbetet. Därför väntade man inte med beslutet till det första katastrofledningsmötet.

RIB som bor utanför Göteborg meddelade att han inte kunde komma in till första katastrofledningsmötet. En brandingenjör som kallats in för stabsstöd blev ordförande vid det första mötet kl. 08.30. Vid mötet fanns deltagare från länsstyrelsen, stadskansliet, polisen, Göteborgs Energi, spårvägen, renhållningsverket och räddningstjänsten. På mötet beslutades att prioritera kollektivtrafiken och sjukvården.

Ytterligare resurser rekvirerades från KA 4/MKV och I 15 Borås. Totalt erhöles 16 fyrhjulsdrivna militärfordon samt två bandvagnar. Klockan 10.30 kom RIB till Gårdastationen. Han blev insatt i läget av respektive organisation. Många samhällsfunktioner stod stilla, elförsörjningen fungerade med vissa mindre undantag. Arbetet inriktades på att stötta hemsjukvården. Massmedia fick kontinuerligt information. En

presskonferens hölls kl. 15.30 på Gårdastationen. Berörda förvaltningar och myndigheter var representerade på presskonferensen. Ca 25 personer från press, radio och TV var närvarande. En reporter frågade om vilket lagrum räddningstjänsten stödde sig på när det gällde beslutet om att folk skulle stanna hemma. Svaret från RIB var att man inte utnyttjade något lagrum. Det är inte räddningstjänst och vi låter i övrigt det sunda förnuftet leda oss.

Under snöovädret genomfördes under 25 timmar sex formella katastrofledningsmöten på Gårdastationen i centrala Göteborg.

Information - Utdrag från SPF:s rapport*

Trovärdig information måste vara realistisk. Den måste göra en så korrekt bedömning som möjligt av läget. Så sker också från den samlade krisstaben. Det utlovas inga snabba förändringar. Medierna gick hela tiden ut med allmänna varningar inriktade på trafik. På detta sätt skapades en ökad uppmärksamhet hos allmänheten.

Den centrala katastrofledningsgruppen etableras utan större problem och tar relevanta beslut. Det stora beslutet är att medborgarna ska hålla sig inne. Det är ett klart och tydligt budskap, möjligen alltför generellt tillämpat, men lätt att förstå. Det senare bekräftas av att det följdes. Detta gav möjlighet för andra åtgärder.

Medierna lyckas, med en blandning av turliga omständigheter (SVT) och skicklighet (Radio Göteborg, TV4) komma igång tidigt. De underlättar i huvudsak arbetet genom sin förmåga att snabbt få fram information och låta denna snabbt gå ut. Det är en stark betoning på meddelanden och praktisk information samt vidareförmedling av myndighets- och företagsinformation inom relevanta områden. Bevakningen är utförlig och innehåller på det hela taget inga rykten eller överdrifter.

Medierna och myndigheter var i fas under huvuddelen av förloppet. Inga problem i kontakterna. Det förekom *de facto* ett nära samarbete.

Efterfrågan på information ökar; myndigheterna har svårt att svara upp mot detta, men medierna löser problemet när det gäller allmän information till allmänheten. Direktnummer och mobiltelefoner kompletteras när det gäller enskilda människor. Successivt börjar medborgarna få en egen överblick av läget och kunna handla efter egna bedömningar.

* Från Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) rapport "Snöoväder i Göteborg den 17 november 1995". En studie av hur myndigheter och massmedier hanterade situationen. För rapporten svarade Torsten Malmström och Lennart Weibull vid Göteborgs universitet.

Hallands län

Händelseutveckling

Vid 15-tiden den 16:e började det blåsa och snöa i länets norra delar. Efterhand orsakade snön framkomlighetsproblem för fordon på länsvägarna och motorvägen.

Kl. 20.00 fick SOS-centralen rapport om att norrgående trafik på E 6:an stod stilla mellan Fjärås och Frillesås. Framkomligheten för utryckningsfordonen försämrades allt mer under kvällen. Kl. 00.30 uppmanades räddningstjänsterna i Kungsbacka och Varberg att utrusta sina terränggående fordon för ambulanstransport eftersom sjuktransport med vanlig ambulans bedömdes som omöjlig.

När kl. var 02.00 på fredagens morgon stod all trafik stilla i både syd- och nordgående körfält på motorvägen mellan Fjärås och tunneln vid Viskan. Plogbilarna kunde inte ta sig förbi de fastkörda fordonen och situationen försämrades snabbt av det ihållande snöfallet och den kraftiga vind som orsakade drivbildning. Innan snömängden och snödrivningen omöjliggjorde utnyttjandet av terrängfordon användes dessa för uppgifter med att bistå insnöade och nödställda trafikanter på motorvägen. Denna uppgift övertogs sedan av de militära bandvagnarna.

Snöovädret orsakade omfattande elbortfall i länet. Framför allt var det abonnenter inom Sydkraft, Skandinaviska Elverks och Varbergssortens distributionsområden som drabbades. Totalt var det ca 10 000 elabbonenter som blev utan el för längre eller kortare tidsperioder.

Strax efter kl. 04.00 började lokalradion kontinuerlig sändning av trafikinformation och upplysningar rörande el- och telesituationen, inskränkningar i sjuktransportverksamheten, stängda skolor, mm.

P.g.a. stort utnyttjande och brister i telestationernas elförsörjning uppstod sambandsproblem på både telenätet och på mobiltelefonsystemet. Detta försvårade olika stabers förmåga att leda arbetet.

Länsstyrelsen

Genom sin uppgift som ansvarig för kärnkraftberedskapen i länet har länsstyrelsen ständigt en vakthavande beslutsfattare (VB) i beredskap. Denna ska inom en timma efter larm från SOS-centralen vara i länsstyrelsens ledningscentral för att där påbörja lednings- och stabsarbetet. Vid händelser som inte är att hänföra till kärnenergiolyckor övertar som regel personal på länsstyrelsens försvarsenhet ansvaret för ledningen av verksamheten.

Klockan 02.24 sökte SOS-centralen länsstyrelsens VB.

VB lämnade över ansvaret till personal från försvarsenheten. Enhetens personal kontaktade omgående vakthavande befäl på I 16/Fo 31 med begäran om militärt bistånd. För att disponerade bandvagnar skulle användas där de bäst behövdes fick brandbefälet på SOS-centralen uppgiften att samordna användandet av bandvagnarna.

Strax före kl. 06.30 hade en stab på 8 personer samlats i länsstyrelsens ledningscentral. Stabens arbete inriktades på att bedöma situationen på lång sikt. Bedömningarna innefattade bl a behov av ytterligare resurser från försvaret, ovädrets fortsatta utbredning över länet, åtgärder om andra allvarliga olyckor skulle inträffa etc.

Resursplotting genomfördes och dagbok fördes. Kontakter upprätthölls med olika verksamheter, organisationer och myndigheter för att kontinuerligt ha aktuell information om läget. Väder- och vägprognoser införskaffades och delgavs övriga verksamheter.

Upplysningscentralen bemannades för att avlasta framför allt polisens telefonväxel vars verksamhet, trots startsvårigheter, fungerade bra.

Klockan 20.00 avvecklades ledningsstaben och länsstyrelsen gick tillbaka till normal VB-beredskap.

Kungsbacka kommun

Utifrån väderleksrapporterna kunde Kungsbacka räddningstjänst inte förutse omfattningen och konsekvenserna av snöovädret. Vid utryckning till ett automatlarm kl. 23.46 upptäckte räddningstjänsten att utryckningsfordonen hade svårighet att ta sig fram i snön. Samtliga brand -och räddningsstationer bemannades.

Kungsbacka räddningstjänst prioriterade följande arbetsuppgifter fr.o.m. kl.00.00 den 17:e t.o.m. kl. 00.00 den 18:e:

- 1) Räddningstjänstuppdrag
- 2) Akuta ambulanstransporter
- 3) Akuta hemtjänsttransporter
- 4) Assistans åt insnöade fordon.

Räddningstjänsten tillfördes 4 militära bandvagnar med förare för att användas vid akuta samhällsbehov eller räddningstjänstuppdrag. Skolundervisningen inställdes, en information som delgavs lokalradion i både Halland och Göteborg.

Varbergs kommun

Kl. 00.54 den 17:e november utlöses chefs- och befälslarm. Begäran om upprättande av "Inre stöd" kom från SOS-centralen i Halmstad liksom önskemål om bistånd av bandvagn från Laholms räddningstjänst. Räddningstjänsten bemannade räddningsstationer och kontaktade Ringhalsverket för iordningställande av varma lokaler.

Beslut i stort nr 1

Bistå fordon på motorvägen med evakuering av gamla, sjuka och barn. Hård prioritering. Utförs av de bandvagnar som efterhand anländer till området.

Efter kontakt med kommunstyrelsens ordf. beslutades att räddningschefen hade fulla befogenheter att lindra konsekvenserna av ovädret. Skolundervisningen inställdes men skolbyggnaderna skulle vara öppna. En information som delgavs både Radio Halland och TV-Halland. Delar av räddningsstaben (Ringhalsberedskapen) kallades till räddningsstationen.

Beslut i stort nr 2

- 1) Bistå de som sitter fast i bilköen på motorvägen (mat och drivmedel),
- 2) Biträd med att lösa upp "proppen" från tunneln vid Viskan till Fjärås,
- 3) Beredskap på stationerna för livräddande insatser, telebortfall och ambulanslarm.

Den kommunala växeln blev överbelastad. Allmänheten uppmanades via radion att inte ringa till kommunen.

Falkenbergs kommun

Kl. 02.30 kom befälsalarm från SOS-centralen. Vid kontakt med ambulanssjukvården beslutades att vid alla larm av ambulans till platser utanför tätorten ska räddningstjänsten larmas. Samtliga brand - /räddningsstationer bemannades. NMT-telefoner på huvudstationen togs i drift p.g.a. telestörningar. Räddningstjänsten informerade SOS-centralen, andra räddningstjänster, länsstyrelsen m.fl.

Kl. 11.00 sammanträder ledningsgruppen. Läget är under kontroll men Sydkraft har omfattande elavbrott inom sitt distributionsområde. En bandvagn från I 16 anländer och ställs till räddningstjänstens förfogande. Omfattande telestörningar, 400 abonnenter i Fegen utan telefon. Information via Radio Halland. Ytterligare en bandvagn rekvireras till Ullared under kvällen.

Hylte kommun

Räddningstjänsten höjer beredskapen genom att bemanna stabs- och ledningsrummet med ledningspersonal. Terränggående fordon iordningställdes för ambulanstransport.

Kommunen drabbades inte av händelser som orsakade några extra åtgärder från räddningstjänstens sida. Vissa transporter utfördes åt hemsjukvården.

Halmstads kommun

Kl. 09.00 den 17:e november samlades den kommunala ledningsgruppen. Beslut togs att alla icke akuta resor med färdtjänst ställs in, skolskjutsarna inställs och ett antal skolor på landsbygden stängs för undervisning. Ambulanstransporter i landsbygden kunde genomföras tack vare terrängfordon. Kommuntransport och Vägverket samordnade transportverksamheten. Radiosamband ordnades mellan tekniska kontoret, ambulansen och räddningstjänsten.

Ingen färdtjänst var möjlig utanför tätortens centrala delar. Barn- och ungdomsnämnden beslutade om hemtransport av skolbarnen från kl. 11.00. Deltidsstationerna bemannades. En militär bandvagn för akuttransporter placerades på räddningsstationen.

Beslut i stort

- 1) Främst ska sjuk- och räddningstjänsttransporternas framkomlighet säkerställas.
- 2) Därefter ska barnomsorgens behov med inriktning på hemtransport från skolorna understödjas.
- 3) Hemsjukvårdens behov av transporthjälp för besök av sjuka i hemmen ska kontrolleras.
- 4) I övrigt fortgår verksamheten som normalt.

SOS Alarm AB, Halmstad

Varningsmeddelanden utsända av SMHI skickades vidare till samtliga räddningstjänster, ambulansstationer och polisområden.

Extra operatör kallades in på kvällen den 16:e november. Räddningstjänsterna uppmanades att iordningställa terrängfordon för ambulanstransporter.

"Inre stöd" kallades in för samordning av insatserna i länet och länsstyrelsens VB larmades.

Telefonuppkoppling för konferens upprättades mellan polis, länsstyrelsen, vägverkets arbetsledning, SOS-centralen och räddningstjänsterna i Varberg och Kungsbacka.

Inre stöd på SOS-centralen

På begäran av räddningstjänsten i Varberg upprättades "Inre stöd" på SOS-centralen från kl. 02.05 den 17:e november. "Inre stöd" består av en brandingenjör som placeras på SOS-centralen för att ge information, idéer och förslag till bl.a. räddningstjänsten.

Kontakt togs med vakthavande befäl på I16/Fo 31 för rekvisering av bandvagnar. Bandvagnen som finns på Laholms brandförsvär avtransporterades med brandmän som besättning mot Varberg kl.03.05.

Förbindelse upprättades med Radio Halland, som fr.o.m. kl. 04.00 fick fortlöpande information om händelseutvecklingen.

Sydkraft och Skandinaviska Elverk kontaktades och uppmanades att kalla in reparationspersonal för elavbrottsinsatser.

Information lämnades till Kungsbacka, Varberg och Falkenberg rörande lämpligheten i att förbereda organiserandet av en kommunal ledningsgrupp.

Halmstads Armégarnison

Den 17:e november kl.03.00 framförde länsstyrelsens VB en begäran till vakthavande befäl på I 16/Fo 31 om militärt bistånd i form av bandvagnar och terrängbilar. Efter larmning av förare och lastning på trailer utgår 4 bandvagnar med förare till Varbergs räddningstjänst kl. 06.10. Under dagen tillförs räddningstjänsterna ytterligare bandvagnar och terrängbilar i sådan utsträckning att samtliga kommuner utom Hylte fick tillgång till bandvagns- eller terrängbilsresurser.

Under kvällen den 17:e hämtades ytterligare 10 bandvagnar ur I 16/Fo 31:s mobiliseringsförråd. Bandvagnarna användes i huvudsak för att bistå Sydkafts och Skandinaviska Elverks transportbehov vid reparation av elnätet. Under insatserna, orsakade av snöovädret, medverkade totalt 17 bandvagnar och 7 andra flerhjulsdrivna terrängfordon.

Jönköpings län

Länsstyrelsen

Snöovädret orsakade omfattande trafikproblem, elbortfall, avbrott i telesystem samt försörjnings- och vårdproblem på landsbygden. Räddningsorganisationernas verksamhet startade tidigt på fredagsmorgonen (17/11) och pågick över hela helgen t.o.m. måndag förmiddag.

Efter det att snöovädret drabbat länet organiserade flera kommuner och andra berörda myndigheter ledningsgrupper. Ledningsgrupperna bestod av företrädare för olika förvaltningar och i vissa fall samverkande myndigheter. Erfarenheterna från de lokalt upprättade ledningsorganisationerna är positiva.

Elbortfall orsakade nedkyllning av fastigheter vilket på många håll medförde att människor fick evakueras. Telebortfall inträffade på många håll i länet. Allmänheten informerades kontinuerligt om läget och räddningstjänsten hjälpte till med akuta telefonsamtal. Många människor fick evakueras från insnöade fordon. Transporter av olika slag utfördes av räddningstjänsten, bl.a. av mat och andra förnödenheter. Vidare hjälpte räddningstjänsten hemtjänsten med deras uppgifter.

Allra värst drabbat var Jönköpings kommun. Tranås, Aneby och Värnamo var också hårt drabbade framförallt beträffande bortfall av el och tele.

Radio Jönköping var tidigt ute i sändning med information om snöovädret. Verksamheten startade redan på torsdagskvällen och pågick under natten till fredag. På fredag morgon förstärktes redaktionen. Radions ambition var att komma ut med så mycket information som möjligt och så fort som möjligt. På morgon koncentrerades informationen på biltrafikanter, tåg- och bussresenärer samt skolbarn. Under dagen informerades allmänheten i första hand om trafikläget, inställda evenemang m.m. Telia och kraftbolagen utnyttjade Radio Jönköping för att få ut sin information om läget i länet.

Försvaret (I 12, Eksjö) ställde bandvagnar och terrängfordon till kommunernas, Telias och kraftbolagens förfogande. Bandvagnarna, 24 st, användes inte bara i Jönköpings län utan även i Skaraborgs och Kalmar län.

Länsstyrelsen var förvarnad om att det skulle komma ett oväder. Det var dock svårt att bedöma hur allvarligt det skulle bli. Ca kl. 08.00, fredagen den 17 november startade länsstyrelsen sin verksamhet. Denna pågick till måndagen den 20 november kl. 12.00. Ledningsgruppen var samlad endast under fredagen, ca 09.00-21.00. Beredskapen över helgen utövades av ett mindre antal personer.

Länsstyrelsen tog på fredag morgon kontakt med ett stort antal myndigheter, SOS-centralen, samtliga kommuners räddningstjänster, Telia, eldistributörerna m.fl. för att få en lägesöversikt.

Länsledningen informerades tidigt fredag morgon och beslut fattades om att tillskapa en mindre ledningsgrupp för att följa läget, totalt arbetade under fredagen, fram till kl. 21.00, ett tiotal personer. Genom det nätverk som tillskapades kunde länsstyrelsen snabbt få information om läget under fredagsmorgonen. Nätverket utnyttjades sedan till att få löpande information om händelseutvecklingen (el, tele och räddningstjänst).

Vid middagstid på fredagen kom länsstyrelsen och militären överens om att fördelningen av militära resurser (bandvagnar och terrängfordon) skulle utföras av länsstyrelsen. Det hade då visat sig att dessa resurser var mycket efterfrågade varvid en övergripande prioritering var nödvändig. Det bör noteras att länsstyrelsen inte övertog eller övervägde att överta ansvaret för räddningstjänsten i länet. Länsstyrelsen utnyttjade Radio Jönköping för sin information.

Jönköpings kommun

Räddningstjänsten sammankallade kommunens katastrofledningsgrupp 16 november kl. 10.00 genom jourhavande räddningschefs försorg. Snöovädet hade i princip fyra faser.

- A) **Evakuering** av personer från insnöade fordon och från fastigheter som skadats av stormen. Detta arbete utfördes av räddningstjänstens hel- och deltidspersonal med hjälp av 14 egna och inlånade terrängfordon och bandvagnar. Under fredagen var ett 40-tal brand- och ambulansmän i arbete med insatser orsakade av ovädet. Hela tiden fanns en utryckningsberedskap enligt räddningstjänstplanen för räddningsinsatser. Massmedia och samverkande myndigheter informerades löpande genom katastrofledningsgruppens försorg.
- B) **Elbortfall** orsakade nedkylning av fastigheter vilket medförde att ett 25-tal människor evakuerades under fredagen och ytterligare några under helgen. Evakueringen var av mindre omfattning än beräknat och skedde till anhöriga som hade tillgång till el och värme. Sju elverk installerades av energiverk, räddningstjänst och fastighetskontor på viktiga fastigheter.
- C) **Telebortfall** på ett tiotal telefonstationer med ca 1600 abonnenter, inträffade under natten mot lördagen som en följd av elbortfallet. Samtliga räddningsstationer bemannades under de tider som det förelåg telebortfall inom utryckningsområdet. Allmänheten informerades hela helgen om el- och telebortfall genom massmedia.
- D) **Transport** av mat och förnödenheter utfördes åt såväl kommunens förvaltningar som till enskilda med hjälp av terrängfordon. I synnerhet servicehusen hade problem under fredagen och lördagen p.g.a. snön. Under lördagen och söndagen besöktes ett stort antal av de boende på landsbygden som fortfarande saknade el och telefon.

Räddningstjänstens verksamhet drabbades så tillvida att flertalet fordon hade problem att komma fram i snön. Bandvagnar visade sig vara en ovärderlig resurs och inte minst den snabba insatsen från bandvagnen på Jönköpings flygplats. Räddningstjänstens larm- och kommunikationssystem fungerade utan störning under hela snöovädet med undantag av mobiltelefonen. Enklare uppvärmning och batteriladdning löstes med egna elverk.

Räddningstjänsten utförde 226 uppdrag under de tre dygnen. Ett 40-tal brand- och ambulansmän arbetade med insatser orsakade av ovädet. Förutom dem fanns alltid en minimiberedskap på 9 man.

En samlad ledningsgrupp som kunde göra prioriteringar var positivt. Det gav en bra blick över läget och vilka basala behov som krävdes. Telia informerade kontinuerligt via fax om teleavbrott och förändringar i läget. Det var väsentligt att få en samlad bild av elläget och en styrka att elchefen i Jönköping samordnade informationsinsamlingen från övriga elbolag i kommunen.

Länsstyrelsen tog ett snabbt och bra initiativ att sätta in bandvagnsresurser och prioritera dem. SOS-centralen förstärktes med en stab och klarade situationen bra.

Militären (112, Eksjö) upprättade en ledningscentral fredagen kl. 09.00 till söndag kväll. Samverkan med länsstyrelsen fungerade utmärkt. Många ringde direkt till 112 och ville få resurser men hänvisades till länsstyrelsen. I stor utsträckning bemannades bandvagnarna av yrkesofficerare eftersom de värnpliktiga inte hunnit utbildas på dem. Detsamma gällde motorsågsförare, som det fanns ett stort behov av.

Polisen tyckte att katastrofledningsgruppen skulle haft ett annat rum utan störande telefoner och utan så många in/utgångar. Krisgruppen måste få lugn och ro i sitt arbete och inte vara för stor. Deltagarna i gruppen kunde gärna haft fasta positioner så att man direkt kunnat se om vederbörande förvaltning var närvarande. Vi måste öva ihop. Detta var ingen engångsföreteelse, vi närmar oss alltför ofta stora händelser utan att vara förberedda. Det kan gälla trafikolyckor, sprängämnen, farligt godstransporter etc.

Information - Utdrag från SPF:s rapport*

Det allmänna intrycket är att samspelet fungerade i det närmaste friktionsfritt mellan myndigheterna, medier och mottagare. I varje fall kan ingen större irritation skönjas i det insamlade materialet. Radions nyckelroll som informationsspridare bekräftas starkt. Undersökningen visar också på ett markant ökat intresse för radions och televisionens lokala sändningar i en krissituation som denna.

Myndigheterna fick i stort ut den information man önskade. Vägverket klagade dock över otydliga källangivelser i en del meddelanden. Länsstyrelsen och Jönköpings kommuns katastrofledningsgrupp förefaller mycket nöjda med samarbetet med främst lokalradion, som också hade en reporter på plats i katastrofledningsgruppen. Några allvarliga felaktiga uppgifter verkar inte heller ha spritts via medierna, frånsett Smålandsnyttis upplysning om att alla telefonerna i Jönköping förmodligen skulle slås ut under natten till lördagen, en uppgift som korrigerades i en senare sändning.

En jämförelse mellan information som efterfrågades och de meddelanden som sändes i radio- och TV-sändningarna visar på både överensstämmelser och brist på överensstämmelse. De väsentligaste upplysningarna som allmänheten önskade var i tur och ordning; information om framkomligheten på vägarna och om väderutsikterna, därefter om skolor och arbetsplatser var öppna, om kollektivtrafiken fungerade och hur det förhöll sig med ström och telefon. En mycket stor del av den information som meddelades i radio- och TV-sändningarna gällde just dessa områden, men den enskilda kategori av meddelanden som var allra mest förekommande i lokalradion avsåg inställda evenemang och stängda butiker. Dessa var inte alls lika angelägna för publiken.

* Från Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) rapport Samspelet mellan medier, myndigheter och mottagare "Snöstormen den 17 november 1995 i Jönköping med omnejd". En studie av Lars-Åke Engblom, Kristina Rylander och Ebba Sundin vid högskolan i Jönköping.

Kalmar län

(Enkät svar från länsstyrelsen)

Länsstyrelsen och berörda kommuner

När och hur fick Länsstyrelsen/kommunen den första kännedomen om kommande oväder?

Länsstyrelsen fredagen den 17/11. Kommunerna varnades via radio och TV under onsdag och torsdagen, dessutom via fax från SOS Alarm AB den 16/11. Västervik begärde specialprognos, vilket erhöles onsdagen den 14/11 kl. 21.00.

Vilka inledande åtgärder vidtogs?

Länsstyrelsen kontaktade vägverkets ledning och informerade VB på länsstyrelsen. Västerviks räddningstjänst började morgonen den 15 november med att förse vissa fordon med snökedjor samt utrustade ett terrängfordon med bår och sjukvårdsutrustning. På huvudstationen bemannades ledningscentralen med ett brandbefäl och ordinarie kanslipersonal. Bemanningen bibehölls dygnet runt fram till den 18 november. Den 16/11 meddelades Hultfreds räddningstjänst via SOS-centralen om kommande oväder. Räddningschefen kontrollerade om bandvagnsambulansen som fanns på flygplatsen kunde färdigställas. Länsstyrelsen och räddningscheferna i Västervik, Vimmerby och Oskarshamn informerades om ambulansvagnsresursen. Den egna informationsgruppen informerades om kommande oväder. Vimmerby sammankallade den kommunala ledningsgruppen den 17/11 och förberedde transport av dricksvatten samt inkoppling av reservkraft i servicehus i försörjningskänsliga områden.

Vilken organisation byggdes upp?

Länsstyrelsen ingen. Födir och VB höll kontakt. Kommunerna utnyttjade i princip räddningstjänstorganisationen. I Vimmerby kommunala ledningsgruppen.

När förmådde denna organisation skapa sig en överblick över vidtagna åtgärder?

Länsstyrelsen hade kontinuerliga avrapporteringar från vägverket, Sydkraft och räddningstjänsterna i kommunerna. Kommunerna hade kontinuerligt uppföljning över läget hos framförallt kraftbolagen, social/omsorgsförvaltning, fritid/serviceförvaltning och räddningstjänst.

Övervägde/Övertog Länsstyrelsen räddningstjänstansvaret. Om så var fallet på vilka grunder?

Svar nej.

Vilka externa resurser förutom räddningstjänstens egna användes. Hur skedde denna prioritering?

Länsstyrelsen fördelade bandvagnar och ledningsfordon efter kommunernas önskemål. 6 bandvagnar och 2 ledningsfordon plus elverk samt ytterligare en bandvagn från Fo 17 samt tre från I12 under lördagen. Tillräckliga resurser erhöles från försvaret.

Hur ordnades informationen till kommuninvånarna?

Genom media och kommunväxlarna som var bemannade. (Inom inre beredskapszonen för kärnkraftverket i Oskarshamn var ca 1300 abonnenter utan el mer än ett dygn och RDS-mottagarna fungerade inte.)

Hade kommunen ställt om till vinterväghållning?

Svar ja.

Hade det väderläge som i sig rådde, föranlett räddningstjänst i kommunen?

Vimmerby: inte nödvändigtvis. Terränggående fordon var förberedda.

Skedde några operativa beredskapshöjningar?

I Oskarshamn inkallades viss extra personal till de uppdrag som togs. Västervik bemannade huvudstationen under fredagen med extra beredskapsstyrkor samt med personal i ledningscentralen. Vimmerby hade ständig telejour vid huvudstationen fredag till söndag morgon.

Vilka kommunala / externa resurser användes och hur skedde prioriteringen?

Oskarshamn: Vatten / el till lantbruk, värme till äldreboende. Spolbilsjourens vattenbil till ett samhälle. I övrigt räddningstjänstens resurser i form av fordon, elverk, tankbil, värmekaminer mm.

Vimmerby: Totalt användes tre större reservelverk för att förse drabbade servicehus med elkraft. Militära fordon nyttjades för hemtjänstorganisationen.

Västervik: Militära fordon nyttjades för transport av materiel till en inträffad brand på landsbygden. Kommunala reservelverk nyttjades vid förberedda vattenverk. Gasol- och fotogendrivna matlagings- och uppvärmningsutrustningar utlånades till civila.

Skaraborgs län

Ledning och samordning på länsstyrelsen

Även om SMHI:s prognoser den 16 november för de närmaste dygnet antydde sämre väder innehöll de på intet sätt de "farhågor" som sedermera skulle besannas. Väderrapporterna i de senare nyhetssändningarna gav emellertid vakthavande tjänsteman vid länsstyrelsen anledning till underhandskontakt med länets SOS-central. Denna kontakt följdes av upprepade, täta informationsutbyten mellan SOS-centralen och länsstyrelsen varvid det första kl. 00.20 var en information om vädersituationen i länet. Räddningstjänsten i Tidaholm tog kontakt med SOS-centralen och ville ha hjälp med fordon för sjuktransporter. Beredskapen vid länsstyrelsen höjdes successivt under senare delen av natten och morgonen. Beslutet om att verksamheten skulle bedrivas i och ledas genom länsstyrelsens organisation för räddningstjänst fattades av landshövdingen kl. 08.30. Snöovädret omöjliggjorde att vissa befattningshavare kunde inställa sig. Trots reducerad organisation kunde dock verksamheten genomföras.

Som grund för arbetet låg "Beslut i stort" : Uppföljning av läget, samordning av informationstjänsten samt prioritering och understöd med resurser. De inledande åtgärderna bestod framför allt i att få en överblick av läget främst genom SOS-centralen, berörda polisdistrikt och räddningstjänsterna i södra delarna av länet. Kontakter togs med militära myndigheter, främst P4/Fo 35, angående militär hjälp. Samråd ägde rum med jourhavande polischef. Ständig kontakt hölls under natten mellan vakthavande tjänsteman, försvarsdirektör och SOS-centralen.

Verksamhet på "fältet"

Vägverket var den myndighet som bland de första fick kännning av en försvårad situation och satte in alla tillgängliga resurser samt etablerade tidigt informationsrutiner till bl.a. länsstyrelsen. Resurserna fick ganska snart koncentreras till att hålla de större vägarna öppna. Behovet av ytterligare resurser bl.a. bärgningsfordon med god framkomlighet och styrka för att bärga och undanförsla fastkörda och insnöade fordon vilka omöjliggjorde plogbilarnas framfart, framstod allt mer tydligt. Militära pansarbandvagnar och flygvapnets snöslungor visade sig vara mycket värdefulla resurser för att bistå vägverket med att röja upp länets vägar.

"Viktigt trafikmeddelande" sändes över riksradien och P4 Radio Skaraborg startade sina sändningar kl. 03.30 för regelbunden information om läget i länet. Allmänheten uppmanades att inte i onödan bege sig ut på vägarna och att inte onödigtvis ringa. Radion var under de kommande dyggen det viktigaste informationsmediet. Såväl lyssnarreaktioner som samverkande myndigheters uppfattning bestyrker en väl fungerande verksamhet. Lyssnarsiffrorna har enligt en mätning legat på 84%.

Polisen i länet fick, allt eftersom läget på länets vägar försämrades, en allt mer ansträngd situation, vilket heller inte underlättades av att även polispersonal hade svårt att ta sig till sina arbetsplatser. Polisens ledning beslöt sig ganska tidigt att förstärka sin sambandsfunktion samt att koncentrera den operativa ledningen till polismyndigheten i Skövde. Ett beslut som visade sig nödvändigt och kom att underlätta den ledning och samordning som utövades från länsstyrelsen. Att polisen med egna fordonsresurser skulle kunna utföra nödvändigt arbete ute på länets vägar visade sig snart vara ogenomförbart. Fordon med stor framkomlighet i snö var "ett måste". Behovsanalys, resursinventering och prioritering av tillgängliga militära resurser för att tillgodose polisens behov blev ett fortlöpande arbete i länsstyrelsens samordningsverksamhet. De militära resurserna visade sig bli, näst intill, helt avgörande för polisens möjligheter att lösa sina uppgifter.

Landstingets beredskapshöjande åtgärder inriktades tidigt på att vid Kärnsjukhuset i Skövde bemanna förberedd katastrofledningsgrupp. En primär åtgärd blev att förstärka den ordinarie kapaciteten för sjuktransporter med ett antal militära sjuktransportfordon. Övriga åtgärder som föranleddes av kontinuerlig lägesuppföljning kom bl.a. att omfattas av beslut angående extra öppethållande vid bassjukhusen och på vissa vårdcentraler.

Kommunal räddningstjänst, varvid 11 av länets 17 kommuner kom att involveras, blev som en "naturlig koppling" till det dagliga beredskapstänkandet medveten om att de i räddningstjänstplanerna fastställda anspännings- och insatstiderna svårligen skulle kunna hållas. Detta föranledde flertalet räddningschefer att etablera kontakt med länsstyrelsens organisation för räddningstjänst varvid det ömsesidiga informationsutbytet kom att utgöra ett beslutsunderlag angående behov av tillförda resurser.

Beredskapshöjning inom ramen för egna resurser i form av bl.a. inkallelse av deltidspersonal till räddningsstationen etc vidtogs, vilket visade sig vara nödvändiga åtgärder. Länet drabbades tack och lov inte av några större bränder eller olyckor under de aktuella dyggen. Detta innebar att räddningstjänsten kunde, med ovärderligt stöd av militära resurser, genomföra bl a transport av sjuka och isolerade - ofta äldre - människor till servicehus i centralorten, transporter av hemsjukvårds- och hemtjänstpersonal för att möjliggöra livsnödvändig medicineri, röjning av vägar från kullvräkt trääd i de av stormen hårt drabbade områdena.

Att kommunal beredskap utöver räddningstjänst kräver ledning och samordning vid allvarliga samhällsstörningar blev en nyttig erfarenhet i de kommuner som bemannade sin ledningsorganisation men även i de kommuner där detta inte skedde.

Vid P4/Fo35 etablerades en ledningsorganisation med vilken länsstyrelsen tidigt påbörjade den samverkan som kontinuerligt genomfördes de närmaste dygnet.

Inneliggande årsklass ca 1200 värnpliktiga vid regementena P4, T2, K3 och Såtenäs flygflottilj F7, fick permissionen indragen fram till lördag förmiddag. Sammanlagt fanns ca 30 militära bandfordon och ca 50 terränggående fordon tillgängliga. För bärgning fanns 4 st bärgningsfordon varav en stridsvagnsbärgare samt en Leopard stridsvagn till förfogande. 5 st snöslungor och ett antal militära elverk togs i anspråk. Kostnaderna för militär medverkan i räddningsarbetet uppskattas till ca 2-3 millioner kronor.

Västra Elområdet som geografiskt omfattar i princip hela västra Sverige representeras i länet av Vattenfall Skaraborg med ett stort antal mindre eldistributörer. Dessa ställdes inför enorma problem p.g.a. det stora elbortfallet som drabbade länet dessa dagar. Stora delar av länet var strömlöst ett antal dygn vilket innebar stora problem för såväl de direkt drabbade som för reparationspersonalen. Värst drabbade var de sydöstra delarna av länet där kullvräkt skog fullständigt slagit sönder elnätet. Reparationsarbetet kunde till stora delar genomföras på det sätt som skedde tack vare tillgången på militära bandfordon. Ca 20 000 abonnenter i Skaraborg var under varierande tid utan el, vissa under en vecka. Kostnaderna för reparation av el kan uppskattas till ca 10 millioner kronor.

Informationstjänsten

Länsstyrelsen tog mycket tidigt informationsinitiativet för att samordna in- och utgående information. Detta är en förutsättning för att länsstyrelsen ska kunna fungera som den koordinatör i länet de är förordnade att vara och för ett framgångsrikt agerande vid en samhällsstörning som denna. Men för att kunna ansvara för den samordnade informationsverksamheten i hela länet krävs att informationsflödet fungerar och att det strömmar in självmant.

Länsstyrelsens informationsenhet är uppdelad i tre grupper, nämligen:

- informationsgruppen- som serverar massmedia, kommuner och den egna personalen
- upplysningsgruppen- som står till allmänhetens tjänst
- dokumentationsgruppen, som bandar och klipper radio, TV och tidningar

En decimerad del av informationsenheten fanns på plats tidigt på fredagsmorgonen. Ett tidigt pressmeddelande sändes ut för att berätta att länsstyrelsens räddningsorganisation var i gång. Informationsgruppen stod i regelbunden kontakt med länets massmedia och hann få ut en handfull pressmeddelanden under halvannat dygn. Information gick också ut till länsstyrelsens egen personal.

För att avlasta såväl SOS-centralen som Radio Skaraborg öppnades länsstyrelsens upplysningsgrupp om fyra ingående och bemannade telefonlinjer. Dessa var ockuperade av hundratals telefonsamtal från allmänheten. Många frågor gällde elströmmen och busstrafiken, andra gällde vägnätet. Inflödet av information gällande snöröjning och vägöppethållande var fullödigt. Likaså information kring busstrafiken. Upprepade kontakter mellan länsstyrelsen och eldistributörerna är nödvändiga och håller nu på att skapas.

Älvsborgs län

Länsstyrelsen

SOS-centralen larmade tidigt på morgonen den 17 november vakthavande tjänsteman på länsstyrelsen. En lednings- och samordningsgrupp med tillgänglig personal växte successivt fram under förmiddagen där även företrädare för polis, landsting och vägverket anslöt. Gruppen hade under hela dagen täta kontakter med vattenfall, I 15, kommuner, SOS-centralen, lokalradion m.fl. Informationsfunktionen blev p.g.a. personalbrist begränsad. Länsstyrelsens växel hade förlängt öppethållande under fredagen. Gruppen agerade som en samordningsfunktion som följde läget och vidtog åtgärder när så krävdes. Förberedelser gjordes för att vid behov kunna överta ledningen av räddningstjänsten. Beslut togs under dagen om att situationen inte krävde ett sådant övertagande.

Sociala funktionen undersökte hur åldringsvården mm klarade sina uppgifter. Kommunerna rapporterade att vissa omprioriteringar vidtagits men att de akuta behoven i stort sett fungerade bra. Samarbete förelåg med räddningstjänsten främst vad gäller transporter. Under hela dagen strömmade lägesrapporter med bedömningar in till Länsstyrelsen från bl.a. polisen, vägverket och västra elområdet.

Länspolismästaren

En stabsfunktion etablerades vid ca kl. 08.00 för att följa läget och etablera kontakter med polisdistrikten och länsstyrelsen. Ändamålsenliga fordon för att bl.a. bedriva eftersök av försvunna personer saknades. Samarbete inleddes med räddningstjänsten. Lägesrapporten lämnades kontinuerligt till distrikten och länsstyrelsen. Mycket få olyckor rapporterades. Samarbetet med övriga inblandade fungerade bra. Den egna beredskapen borde ha höjts tidigare än som nu blev fallet.

SOS-centralen (gemensam för O och P län)

Under första dygnet mottogs ca 7000 besvarade samtal vilket kan jämföras med ca 2500 samtal ett normalt dygn. Köer uppstod på 90 000 numret. Det förekom inte onormalt mycket räddningstjänst- och ambulansärenden men längre handläggningstider krävdes för varje ärende. Bemanningen ökades successivt. Åtskilliga samtal måste betraktas som "oseriösa" och handlade inte om akuta lägen utan gällde allmänna förfrågningar om situationen. Information borde gått ut via radion om att den typen av samtal inte skulle ringas till SOS-centralen.

Militära resurser

Regementet I15/Fo 34 har en förteckning över vilka resurser som normalt kan erbjudas för räddningsinsatser. Vid snöovädret utökades dessa resurser kraftigt vilket innebar att ca 60 terrängfordon, varav 25 bandvagnar 200 personer varav 40 befäl gjorde insatser på ca 30 orter. Resurserna underställdes inledningsvis de lokala räddningstjänsterna för att senare styras över till kraftföretagen. Rutiner och samverkansfunktioner bör skapas för att på bästa sätt utnyttja dessa resurser vid denna typ av samhällsstörningar.

Kommunal räddningstjänst Trollhättan

Till den kommunala räddningstjänsten kom begäran om assistans vid ambulanstransporter och från polisen om hjälp med att eftersöka anmälda försvunna personer utefter vägarna. Länsstyrelsen kontaktades för att samordna verksamheten. Fax skickades till övriga räddningstjänster om att länsstyrelsen upprättat en samordningsgrupp. En räddningsstab inrättades på räddningsstationen där kontakt hölls med vägverk, vattenfall och andra inblandade.

Kommunal räddningstjänst södra Älvsborg

I de flesta kommunerna bildades tidigt kommunala samordningsgrupper. Samordningen mellan inblandade parter fungerade bra liksom prioritering av resurser. Det konstaterades att tillgång till militära resurser är mycket viktig. Kommunikationsmöjligheter mellan räddningstjänsten och enheter utanför densamma saknas i stor utsträckning. Räddningstjänstens roll är inte tillräckligt definierad.

Kommunal räddningstjänst mitten Älvsborg

I bl.a. Lerum bildades gemensam stab för räddningstjänst, polis och ambulanstransporter. Flera kommuner i Göteborgs närområde hade svårigheter att få ut meddelanden i radion om den egna situationen. Informationen upplevdes som för mycket Göteborgsinriktad. Stor press låg på räddningsledaren när det gällde att prioritera olika behov.

Radio Väst/Radio Göteborg

Radion har bl.a. till uppgift att stödja myndigheter med att få ut information och myndighetsmeddelanden i sådana här situationer. Radio Väst bidrog till detta genom att gå ut med extra sändningar fram till och med söndagen. Radion ska se över förteckning över larmnummer och distribuera den till berörda myndigheter för att underlätta kontaktsökande. Radion upplevde en varierande bild över hur olika myndigheter skötte informationen under snöovädret.

Radio Göteborg ansåg sig ha fått en bra förvarning om det väntade ovädret. Problem förelåg med att få personal till jobbet. Man koncentrerade på en allmängiltig information utan för mycket detaljer som t.ex. uppgifter om situationen på mindre enskilda vägar.

Älvsborgstrafiken

Trafikupplysningen bemannades extra från fredag morgon och bestod av 7 personer mot normalt 2. Älvsborgstrafiken består av 30 olika företag (entreprenörer). Trafik kunde upprätthållas mycket begränsat i tätorterna och på landsbygden inte alls. Informationsfunktionen har en viktig roll vid sådana här händelser.

Västra elområdet

Inom området finns ca 60 producerande företag. Ledningscentralen upprättades kl. 07.00 på fredagen. Som mest var ungefär 80 000 abonnenter strömlösa. De hårdast drabbade fick strömmen åter efter ca en vecka. Sammanlagt var drygt 200 montörer i arbete inom hela området. Svårigheter förelåg med att lokalisera felen och med framkomligheten till skadeplatserna. Helikopter användes inte p.g.a. för hård vind. Arbete pågick med att organisera stödgrupper med hjälp av orienteringsklubbar för avsökning av linjenätet.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Lantbrukssidan klarade sig förhållandevis bra även om ca 100 ton mjölk gick till spillo. En förbättrad organisation med stödgrupper och linjevakter för eldistribution organiserades för att snabbt lokalisera felen och röja upp. Reservkraft saknas fortfarande vid vissa lantbruk.

Östergötlands län

Länets västra delar drabbades värst med kraftigt snöfall och hårda vindar, upp till 23 m/sek på slätten (27 m/sek vid kusten). Ovädret kom överraskande även om SMHI:s prognos, ordentligt tolkad, gav viss indikation att förhållandena kunde bli besvärliga. Samtliga berörda myndigheter och drabbade kommuner höjde sin beredskap snabbt och såväl vägverket som banverket påbörjade snöröjning tidigt på morgonen. Från Banverket har anmälts att effektiviteten i röjningen kunde bli bättre med en prioriteringsplan för insatserna. Vägverket koncentrerade sig på de större vägarna. De största problemen uppstod genom snödrev på vägarna direkt efter ploginsats. Försvarsmakten bidrog tidigt med två stora snöslungor från Malmens flygplats.

Kollektivtrafiken, såväl bussar som lokaltåg, lamslogs under några timmar mitt på dagen. Framkomligheten var i själva verket begränsad men osäkerheten om plogsituationen innebar att trafikledningen valde att ställa in trafik för att undvika dikeskörningar mm.

Stora störningar inträffade i eldistributionen, främst i västra delen av länet. Eldistributörerna organiserade snabbt "krigsorganisationen" vilket innebär att övergripande ledning och samordning skedde från Motala - Sydöstra elområdet. Prioritering av arbetsinsatser och personal kunde då ske oavsett entreprenörernas normala distributionsledningar. Försvarsmakten ställde snabbt bandvagnar till förfogande genom att ringa in aktivt befäl med förarkompetens som transporterade linjearbetare för felsökning och insats utmed svårtillgängliga distributionsledningar.

Teletrafiken utsattes också för störningar men de var av begränsad omfattning ute på nätet och i överdragsstationer och växlar. De besvärliga störningarna berodde till störst delen på överbelastade växlar hos bl.a. Östgötatrafiken m.fl.

Kommunernas räddningstjänst blev en naturlig ledningsfunktion för den kommunala verksamheten. Inga allvarliga olyckor, kopplat till räddningstjänst, inträffade på grund av vädret. Flera kommuner rekvirerade tidigt bandvagnar från försvarsmakten (I 4/Fo 41). Räddningstjänsterna organiserade om sina utryckningsstyrkor så att terrängfordon i mån av tillgång gick som första fordon. Bandvagnar ställdes upp vid flera räddningstjänster för att minska anspännings- och insatstider för eventuella insatser.

I västra delen av länet skedde utryckning för ambulanstransporter ofta med terrängbil och bandvagn som komplement till ordinarie ambulans. Under rådande förhållanden måste detta betraktas som kommunal räddningstjänst då befintliga mindre vägar inte var "farbara".

Militära terrängfordon utnyttjades också för transporter av sjukvårdspersonal inom hemsjukvården som är av relativ stor omfattning i Östergötland.

Bandvagnar utnyttjades också för att kontrollera fastkörda bilar utmed riksväg 50 och E 4 och undsätta människor i dessa då framkomligheten var starkt begränsad och väntetider för bärgning var mycket långa, främst i Ödeshögs kommun. Ödeshög startade upp sin organisation för allvarliga händelser och utspisade och härbärgerade ca 150 personer under dagen och natten genom kommunens försorg.

I västra delen av länet hade en storbrand ute på slätten, vid sidan av större väg, knappast kunnat åtgärdas med adekvat insatsstyrka inom rimlig tid.

Bandvagnar och terrängbilar blev under dagen en "bristvara" med många avrop varför en prioritering måste ske såväl mellan kommuner som mellan kommuner och eldistributörer. Denna prioritering skedde vid länsstyrelsens ledningsgrupp där också kontinuerlig uppföljning av läget inom alla sektorer skedde och övergripande information lämnades till bl.a. media. Ett förslag från polisen att stänga av E 4 mellan Linköping och Norrköping diskuterades med berörda, bl. a. vägverket, och avslogs.

Informationen fungerade i huvudsak väl. Radio Östergötland har anmält att ansvarig journalist på redaktionen blev överbelastad med information från såväl allmänhet som myndighetspersoner. Detta innebar att kontrollen av uppgifter eftersattes, detta är inte bra och problemet ska utredas.

Samverkan på såväl lokal som regional nivå fungerade väl. Vissa problem med framkomligheten genom lokala växlar förekom. Samarbetet med SOS-centralen fungerade enligt uppgift utmärkt.

4. Förvarning SMHI

Allmänt

En överenskommelse trädde i kraft 1 juli 1994 mellan SMHI och Räddningsverket rörande SMHI:s uppgifter inom räddningstjänstens område.

SMHI ska, i sin roll som anslagsfinansierad myndighet, samverka med andra myndigheter, t.ex. Räddningsverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna, inom ramen för sitt myndighetsansvar. Denna myndighetssamverkan kan få en sådan omfattning att SMHI:s anslag inte kan eller bör täcka kostnaderna utan verksamheten bekostas av den andra myndigheten. Denna verksamhet ska då betraktas som uppdragsverksamhet.

Övergripande för SMHI:s insatser inom räddningstjänsten gäller Räddningstjänstlagen (1986:1102).

Överenskommelsen syftar till att definiera SMHI:s uppgifter inom räddningstjänstens område, såväl den allmänna, anslagsfinansierade, som den som SMHI utför som uppdrag för Räddningsverket. Viss samverkan med andra myndigheter inom räddningstjänstens område berörs också i överenskommelsen.

När det gäller SMHI:s allmänna varningstjänst ska SMHI, när fastställda varningskriterier överskrids, utfärda allmänna varningar i samband med

* hård vind	* höga flöden
* kraftig nederbörd	* frost
* fara för nedisning till havs	* hårt väder i fjällen
* högt vattenstånd	* stor våghöjd
* risk för bränder i skog och mark	* åska
* dimma	

Varningarna indelas i tre nivåer efter farlighet. Varje nivå har olika distributionssätt. Den minst allvarliga formen av varning, nivå tre, meddelas i anslutning till ordinarie väderrapport i media. Varningar enligt nivå två sänds ut selektivt för t.ex. räddningstjänsten och särskilda kontakter tas med massmedia. När allvarlig fara för liv och egendom föreligger avges varning enligt nivå ett. Sådana varningar resulterar ofta i att räddningstjänsten utfärdar viktigt meddelande till allmänheten, VMA.

När det gäller snöfall och snöfall i kombination med vind finns i bilaga till överenskommelsen varningskriterier för nivå tre och nivå två. För snöfall finns inte varningskriterier nivå ett.

I överenskommelsen finns också reglerat att SMHI håller ständig beredskap genom att:

- * Jourhavande meteorolog finns tillgänglig per telefon.
- * Hydrologisk och oceanografisk kompetens kan inkallas vid larm.

I överenskommelsen under rubriken övrigt tas också upp att minst ett årligt möte ska hållas med representanter från SRV och SMHI. Vid mötet ska verksamheten under det gångna året utvärderas. Myndigheterna ska samverka för framtagning av utvärderingsunderlag till de årliga mötena. Hittills har inga möten genomförts.

SMHI:s officiella prognoser och insatser före och under snöovädret 16-19 november 1995

Tisdag 14 november

De s k medellånga prognoserna indikerar kraftig utveckling av lågtryck som drar fram över Sydsverige torsdag, fredag och lördag.

Onsdag 15 november

Prognoser som går ut varnar för storm och trafiksvårigheter utefter Östersjön under fredagen.

Torsdag 16 november

På morgonen visar de nya prognoserna en utveckling med kraftigt snöfall i stora delar av Götaland och sydligaste Svealand.

Jourhavande meteorolog bedömer på förmiddagen att varning enligt nivå två ska gå ut. Meteorologen utnyttjar varningskriterier för snöfall, snöfall i kombination med kraftig vind samt kriterier för hård vind till sjöss.

Klockan 10.00 skickas fax till SOS Alarm AB (gruppsändning via fax till de berörda centralerna). Varningen gäller från 19.00 samma dag (torsdag) till fredag klockan 19.00.

Faxmeddelandet utgörs av en A4 sida med en 23 cm lång Sverigekarta. På kartan är berört varningsområdet inritat för hand. Följande kommentar finns jämte kartbilden. "Ett oväder rör sig från Danmark till Gotland och ger inom prognostiden snö och hård vind och hård vind med stora trafiksvårigheter inom streckat område. Rutat område får extra svårt med 3-5 dm snö. Inramat område över Östersjön, Gotland och Öland under fredagen NO-vind delvis storm 25 m/s".

På prognosen från SMHI till SOS Alarm AB finns ingen angivelse att det rör sig om nivå två larm.

På SMHI anordnas intern telefonkonferens mellan centralen och regionerna där ovädret diskuteras.

Kontakt tas klockan 11.00 med SOS-centralen i Uppsala som har ett överordnat ansvar för SOS-centralerna för att få bekräftat att varningen är uppfattad. Kontakt tas även med Göran Krantz, säkerhetschef vid SOS Alarm AB placerad i Solna för att man ska agera centralt.

Kontakt tas också med säkerhetschefen på Sveriges Radio, Bertil Hedlund, för att få råd hur varningsinformationen skulle spridas inom och via SR och STV. Hedlund engagerar jourhavande sändningsledare. Varningsinformationen faxas över till SR. Ekoredaktion och lokalradion får del av varningen och SMHI:s meteorologer blir uppringda av olika redaktioner för att redogöra för vad som prognostiseras. Jourhavande meteorolog informerar i Ekosändningen strax före klockan 17.00. Snöfallet börjar bli intensivare i bl.a. Göteborg. Aktiviteten från säkerhetschefens sida på SR leder till att lokalradions kontor planerar för dygnet runt-verksamhet.

Fredag 17 november

Snöfallet i kombination med hård vind har lamslagit främst mellersta Götaland. SMHI Norrköping medverkar med meteorolog och med uppdaterad information i tre Ekosändningar på morgonen, den första klockan 03.00. Nya varningar går ut till SOS Alarm AB och SR sändningsledning 04.15, 08.30 och klockan 14.00. Bertil Hedlund på Sveriges Radio ringer upp SMHI och meddelar kort om vilka åtgärder man vidtagit.

5. Räddningstjänstlagen

Med räddningstjänst avses i Räddningstjänstlagen de räddningsinsatser staten eller kommunerna ska svara för vid olyckshändelse och överhängande fara för olyckshändelser för att hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.

Med olyckshändelse avses plötsligt inträffade händelser som har medfört eller som kan befaras medföra skada. Dit räknas händelser som beror på företeelser i naturen eller som beror på människors handlande eller underlåtenhet att handla. Som exempel på olyckor kan nämnas bränder, explosioner, skred, ras, översvämningar, oväder och utflöden av skadliga ämnen.

Skyldighet för staten eller kommunen att göra en räddningsinsats föreligger endast, om det med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt är påkallat att staten eller kommunen svarar för insatsen. Att en fara för olyckshändelse är överhängande innebär hög risk för att olyckshändelsen inträffar och stor sannolikhet för att den inträffar nära i tiden. Bedömningen av risken och sannolikheten görs självfallet efter omständigheterna i det särskilda fallet och med den brist på precision som måste accepteras. Om det gäller en konstaterad fara för människors liv eller hälsa bör kraven på faran och sannolikheten inte ställas alltför höga. Den räddningstjänstansvariga myndigheten har att avgöra om räddningstjänstlagstiftningen är tillämplig.

Länsstyrelsen är regional tillsynsmyndighet och har också ett visst operativt ansvar för räddningstjänsten. Bl a innebär det sistnämnda att om det fordras omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst ska länsstyrelsen ta över ansvaret för räddningstjänsten i de kommuner som berörs av insatserna. Länsstyrelserna ska planera för ett sådant övertagande.

Räddningsledare är, vid kommunal räddningstjänst, räddningschefen eller den som denne har utsett. Räddningsledaren får besluta om tjänsteplikt vid räddningstjänst och han har också befogenhet att göra ingrepp i annans rätt. Vid räddningstjänst ansvarar räddningsledaren för samordning av information och att tillräcklig och korrekt information lämnas. Inom kommunen svarar räddningskåren för de insatser som kommunen har ansvaret för. Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

6. Erfarenheter

Konsekvenserna av snöovädret blev omfattande med inställd järnvägstrafik och oframkomliga vägar, där resenärer satt insnöade i upp till 13 timmar, elavbrott som varade i upp till en vecka, med allt vad detta för med sig i form av utkylda bostäder och strejkande vattenförsörjning. Kombinationen blöt snö och hård vind orsakade också omfattande trädfällningar.

Snöovädret kom att beröra totalt 12 län. Av dessa blev 7 län drabbade i stor omfattning. Totalt berördes 89 kommuner.

42 kommuner berördes i stor omfattning
23 kommuner berördes omfattande
24 kommuner berördes i liten omfattning

Snöovädret innebar i vissa fall omfattande samhällsstörningarna med inslag av räddningstjänst. De flesta räddningstjänsterna kunde inte notera någon markant ökning av olyckshändelser som krävde räddningstjänstinsats.

För att mildra samhällsstörningar av typen snöoväder är det oerhört betydelsefullt att förvarning, information och uppbyggnad av kommunala ledningsgrupper genomförs snabbt och effektivt. Detta belyses ytterligare i nedanstående delsammanfattningar.

Förvarning

Avgörande för en tidig initiering av förberedande åtgärder för räddningsinsatser är ett väl fungerande förvarningssystem.

Tack vare personliga initiativ inom SMHI kom snövarning att tränga djupt in i Sveriges Radios organisation. Radion blev härigenom på ett tidigt stadium förberedd på att det kunde bli ett oväder som krävde informationsinsatser.

SMHI:s varningsmeddelande skickades via SOS Alarm AB i Uppsala till alla berörda SOS-centraler. I vissa fall stannade sedan varningsmeddelandet på SOS-centralen och skickades inte vidare.

Ett problem som länsstyrelser och kommunala räddningstjänster lyfter fram är svårigheten att tolka SMHI:s meddelanden. I många fall har detta föranlett att förberedande åtgärder försenats.

Erfarenheter

Den av SMHI utfärdade väderprognosen fick inte det genomslag som dess nivå två borde ha medfört. Dess text och övriga utförande gav inte läsaren uppfattningen att något exceptionellt kraftigt oväder var på väg mot Sverige. Klara distributions- och uppföljningsrutiner bör skapas för varningsmeddelande nivå två och ett, samtidigt bör ordval och uttryckssätt ses över så att budskapet lättare går fram.

SRV och SMHI bör årligen utvärdera erfarenheterna från den allmänna varningstjänsten enligt överenskommelsen från 1 juli 1994.

Ledning länsstyrelse / kommuner

Samtliga direkt berörda länsstyrelser byggde upp någon form av ledningsorganisation, liten eller stor. Ingen länsstyrelse övertog ledningen av räddningstjänsten utan valde att vara samordnare. Många kommuner upprättade ledningsgrupper.

I Mullsjö kommun som drabbades mycket hårt av bl.a. elstörningar saknades en samlad kommunal ledningsgrupp. Uppgifterna övertogs av bl.a. räddningstjänstens beredskapsorganisation och av räddningschefen som på grund av svårigheter att ta sig till kommunen arbetade i hemmet. Belastningen på beredskapsorganisationen blev onödigt stor.

De kommunala ledningsgrupperna har en mycket viktig roll vid allvarliga störningar i samhället. Kommunala beslut och prioriteringar bör ske samordnat för alla berörda förvaltningar vid denna typ av händelser. Under ovädret borde de kommunala ledningsgrupperna ha sammankallats tidigare än vad som kom att ske i vissa fall.

Räddningsverkets bedömning är att räddningstjänsten bör vara lämplig för att initiera ett sammankallande i de flesta fall. Skälet till detta är att räddningstjänsten är van att arbeta med hastigt uppkomna nödsituationer och har en operativ erfarenhet som är värdefull att utnyttja både i ledningsarbetet och i det praktiska arbetet.

Erfarenheter

Samtliga kommuner bör upprätta tydliga instruktioner för sammankallande av den kommunala ledningsgruppen. Rutiner bör också finnas för att tidigt kunna hämta nyckelpersonal till den kommunala ledningsgruppen i bostaden eller på annan plats.

Militära resurser

Under snöovädret engagerades i stor omfattning militära resurser. Många länsstyrelser och kommuner lovordar närheten till ett militärt förband med alla dess resurser. I många fall har bedömts att tillgången på militära resurser varit avgörande för hjälpinsatsernas genomförande.

Samverkan och samordning mellan civila och militära myndigheter fungerade bra men kan bli bättre om den struktureras. Radiokommunikation med de militära resurserna saknades i många fall, vilket minskade effektiviteten i utnyttjandet. Det bör även gå att krympa insatstiderna för militär hjälp till det civila samhället om förberedelser vidtagits.

Samordning av resurserna mellan länen var bristfällig, vilket medförde att resurserna inte alltid hamnade på rätt ställe.

Erfarenheter

Någon bör ha samordnings- och uppföljningsansvar för militära resurser vid allvarig samhällsstörning över stora områden, och där resursbrist finns.

Kommun och länsstyrelse bör tillsammans planlägga hjälpen från försvarsmakten för att bättre kunna utnyttja denna viktiga resurs.

Räddningstjänst eller samhällsstörning

Vid så kallade "allvarliga störningar i samhället", exempelvis vid omfattande oväder, råder det generellt inte räddningstjänst i formell mening varför åtgärder enligt Räddningstjänstlagen normalt inte kan tillämpas mer än vid de tillfällen direkt olycka uppstår. Ansvar för åtgärder vid större samhällsstörningar åvilar en mängd aktörer. Likaså kommer ledningsansvaret att åvila många aktörer vilket i sin tur ställer krav på tidig samordning mellan myndigheter och andra berörda verksamheter både i och utanför kommunen.

Information

Informationens betydelse kan inte nog betonas i samband med olyckor eller störningar av det här slaget. En fungerande informationsverksamhet är väsentlig för att kommuninvånarna ska känna sig trygga.

De myndigheter, kommuner och övriga aktörer som bäst klarade av informationen var de som aktivt arbetat och tänkt igenom på vilket sätt informationen ska organiseras.

Lokalradion (Sveriges Radio P4) har en särskild roll som informationskanal vid allvarliga händelser. Den är beroende av tidig och riktig information för att lösa uppgiften på ett bra sätt. I flera utvärderingar har lokalradion betonat nödvändigheten av tidig och samlad information.

Erfarenhet

Rutinerna för snabbare och säkrare information till media och internt i kommunerna bör förbättras vid händelser av det här slaget. Frågan är i allra högsta grad kopplad till behovet av att tidigt kunna sammankalla de kommunala ledningsgrupperna.

**STATENS
RÄDDNINGSVÄRK**
651 80 Karlstad
Tfn 054 10 40 00 vx

Beställningsnummer: P22-154/96
Tfn 054-10 42 86, Fax 054-10 42 10